

Kärringråd eller gubbtrix.

Vår omgivning har upp genom åren förändrats på många sätt. Den mest uppenbara förändringen är den tekniska. Vi är omgivna av våra s.k. vitvaror, och bor vi inte i lägenhet har vi gräsklippare m. m. Allt detta är bra. Det som inte är bra, är att många av oss, kunskapsmässigt, fortfarande lever kvar i stenålder. Många tvättmaskiner kastas bort, utan att det ens görs en kontroll av filtret för inkommande vatten. Detta är både skamligt, och dåligt för miljön. T.o.m. folk med dålig ekonomi, väljer att ta lån för ett tvättmaskinsbyte, i stället för att kontrollera detta filter, som ibland inte ens kräver verktyg för att inspekteras och rensas.

Det pratas mycket om miljö. Varför inte ge våra skolelever lite allmänbildning, också på detta område? Se under ”Appell” på slutet.

För att hjälpa människor med en liten bit av den kunskap vi behöver för att inte vara helt hjälplösa i våra hem, har jag här lagt in några användbara råd/tips/instruktioner. Dessa är enkla, och kanske inte hjälper vid alla tillfällen. Och i bland kan det t.o.m. vara ”för sent”.

Kom ihåg: Det är både bekvämare och billigare att byta komponenter än att t.ex. släpa ut, frakta bort, köpa nytt och installera. Det är också bra både för ”själen” och för miljön!

Tvättmaskinen använder lång tid för att bli färdig, eller går inte alls.

Tvättmaskinsproblemet, som nämndes i inledningen, är ganska vanligt. Av någon anledning brukar tvättmaskinerna ha ett filter för inkommande vatten. Det skräp som fastnar där brukar vara sånt som lossnar från vattenrören, speciellt efter att det har gjorts arbeten med dessa. Jag har emellertid aldrig upptäckt något i dessa filter som skulle ha kunnat skadat tvättmaskinerna. Ibland har jag, efter att ha rengjort ett filter några gånger, bara kastat bort det.

Var sitter filtren? Filtret kan sitta där maskinen är inkopplat mot husets vattenrör, ibland mot en kran. Det är enkelt att kontrollera och åtgärda. Filtret kan alternativt sitta där slangen för inkommande vatten är kopplad mot själva tvättmaskinen. Att inspektera detta filter, innebär att man måste koppla loss nämnda slang från tvättmaskinen. Där borde det sitta ett filter, som man kan dra ut med en tång. Skulle det inte sitta ett filter där heller, så har inte tvättmaskinsproducenten tänkt tjäna pengar på att vi måste köpa nya maskiner varje gång filtret är tätt, eller så är det någon som redan hört sammat mitt råd och kastat detta filter.

Tvättmaskinen läker vatten.

Också detta kan vara enkelt att åtgärda. Ta bort plåten, tvättmaskinens s.k. bakstycke, och titta in. Har en slang lossnat, sätt tillbaka den, eventuellt med en bättre slangklämma. Om en slang har spruckit, finn produktnumret och beställ en ny.

Annat läckage: I förbindelse med utpumpning av vatten kan pumpen läka via en sliten packning ut mot axeln till den motor som driver pumpen. För att kontrollera detta, måste man normalt ta bort en plåt från maskinens framsida, närmast golvet. Nämnda läckage kan också medföra att pumpen fastnar pga. torkat tvättmedel, och då fungerar inte tvättmaskinen. Det kan också ligga ett vitt spår av torkat tvättmedel på golvet efter det läkta vattnet. Om du är ambitiös, köper du en ny packning, annars gör du bara ren axeln och med milt våld vrider loss pumpen, så att den kan snurra lätt.

Kylskåpet eller frysboxen går inte.

Kolla om kylen/frysen fungerar vid inställning av termostaten på det kallaste. Om den inte gör det, och det är bara två trådar till termostaten, koppla ihop dessa två trådar. Vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder, som t.ex. att dra ur anslutningen från vägguttaget först. Om kylen/frysen då kan starta, så betyder det att du klarar dig med ett utlägg för bara en ny termostat.

Generella fel – 1. Startrelän.

Ett alternativt problem för många elmotorer till våra vitvaror kan vara utslitna startrelän och/eller tillkopplad kondensator. Dessa sitter i förekommande fall på eller vid elmotorn (ev. kompressorn). Startrelän och kondensatorer har normalt kortare livstid än de elmotorer som de betjänar, men detta är billiga komponenter. Om man inte kan se att ett startrelä är "utbränt", kan man antagligen se på andra internet-site´r hur man testat dessa komponenter.

Här är det dags att konstatera att alla har råd att köpa sig ett enkelt instrument för mätning av elektriska värden. Alla, som "tanklöst" köper nytt i stället för att reparera, har råd med det.

En gång bytte jag ett startrelän som fungerade ett dygn. Efter montering av nästa startrelä, satte jag inte tillbaka dess omgivande kåpa, som antagligen bidrog till en för hög arbetstemperatur. Startreläer kan också vara skadade, så att de fungerar bara "ibland".

Generella fel – 2. Filter.

Filter är något vi är omgivna av, och som används i många sammanhang. Känner man inte till de, så kan de vara till större skada än nytta. Filter i tvättmaskiner är redan nämnt, men de finns också vid luftintag till ventilationsanläggningar, där de, om dåligt skötta, kan göra större skada än nytta för inomhusklimatet.

Alla förbränningsmotorer, också de i gräsklippare, måste ha luftfilter för att inte få in skräp i motorn. Detta är självklart. Men hur många "vuxna barn" tänker på att luften runt gräsklipparna är fylld av skräp, som tätar dessa luftfilter. Det är lättare och billigare att rensa filtret än ta gräsklipparen till en verkstad, alternativt köpa en ny gräsklippare.

Generella fel – 3. Laddningsbara batterier.

Alla vet vi att batterier har begränsad livslängd. Vi köper inte en ny apparat om dess batterier har tömts på sina sista krafter. Många apparater har den fördelen att de innehåller laddningsbara batterier. Det är billigare och snabbare att ladda batterier än att köpa nya. Bilar har också laddningsbara batterier, och om en bils batteri inte längre tar emot laddning, gör vi oss inte av med bilen. Så varför kastar folk exempelvis dyra rakapparater, när deras laddningsbara batterier behöver bytas ut. I många fall beror det på att dessa batterier sitter fastlödda, och det tycks då vara ett allmänt utbrett missförstånd att dessa batterier inte kan bytas. Eller kanske det kan ha något att göra med skrällen för att äga en lödkolv.

Generella fel – 4. Elektriska sladdar.

Sladdar som kopplas till elektriska uttag är en självklar källa till fel. Ändarna är oftast den mest utsatta delen pga. de vridningar de utsätts för. Kontrollera att spänningen leds hela vägen in i apparaten. Ibland kan det kräva en viss demontering. Belöningen kan bli en billig lösning.

Generella fel – 5. Övriga saker.

Denna sida är antagligen överflödig. Ett mycket gammalt uttryck säger att det inte finns något nytt under solen. I dag kan vi säga att det finns inget nytt på internet. Jag öppnade vid ett tillfälle en icke fungerande mikrovågsugn. Det gick fort att konstatera att alla säkringar på kretskortet var elektriskt ledande, och att spänningen gick hela vägen fram till transformatorn. Utöver detta var det bara tre komponenter. Här tog jag internet till hjälp, och kunde identifiera felet på en minut. Det mesta man undrar över kan man få hjälp med på internet. Ett undantag var ett problem jag hade med en tryckvattentank till husvagnen. Jag fick bara en träff vid sök efter en lösning på internet. Den träff jag fick var samma fråga som jag hade slitit ihärdigt med i flera månader. Därför har jag, på en annan sida lagt upp den lösning som jag arbetade fram. Människan är ett gruppdjur, och som sådan önskar man att hjälpa varandra.

En förhoppning.

Till slut kan man konstatera att allt för många hellre låter nettolönen, från en veckas slit på sitt arbete, gå till inköp som man kunnat undvika med en halv dags företagsamhet och ett enkelt verktyg hemma. Hoppas att jag med ovanstående exempel har uppmuntrat till att utforska den nära världen med enkla verktyg. Oftast kan man inte göra det värre. Och när man lyckas, så är glädjen större än vad man känner efter inköp, som är allt annat än gratis.

Att titta in i en konstruktion, analysera hur den är tänkt att fungera, och sedan se varför den inte fungerar, skapar en inre glädje. Vi har alla, också många djurarter, en medfödd nyfikenhet, som ligger till grund för vår överlevnad. Denna nyfikenhet skall vi inte låta ett eventuellt dåligt förtroende döda. Gränsen för vad vi tror att vi klarar av är självpålagd. Och när vi lyckas åtgärda det som inte fungerar, flyttar vi denna gräns ifrån oss. En sådan utvidgning av ens territorium ger också glädje. Vi har, om inte annat, ett ansvar för miljön, ett ansvar som vi inte skall lägga på andra. Köp och släng är oansvarigt. Det ger heller ingen lycka. Den som har ärvt alla pengar som behövs som konsument, men inte klarar av att lösa något problem, är knappast lycklig. Lyckan söks då förgäves i ett missbruk.

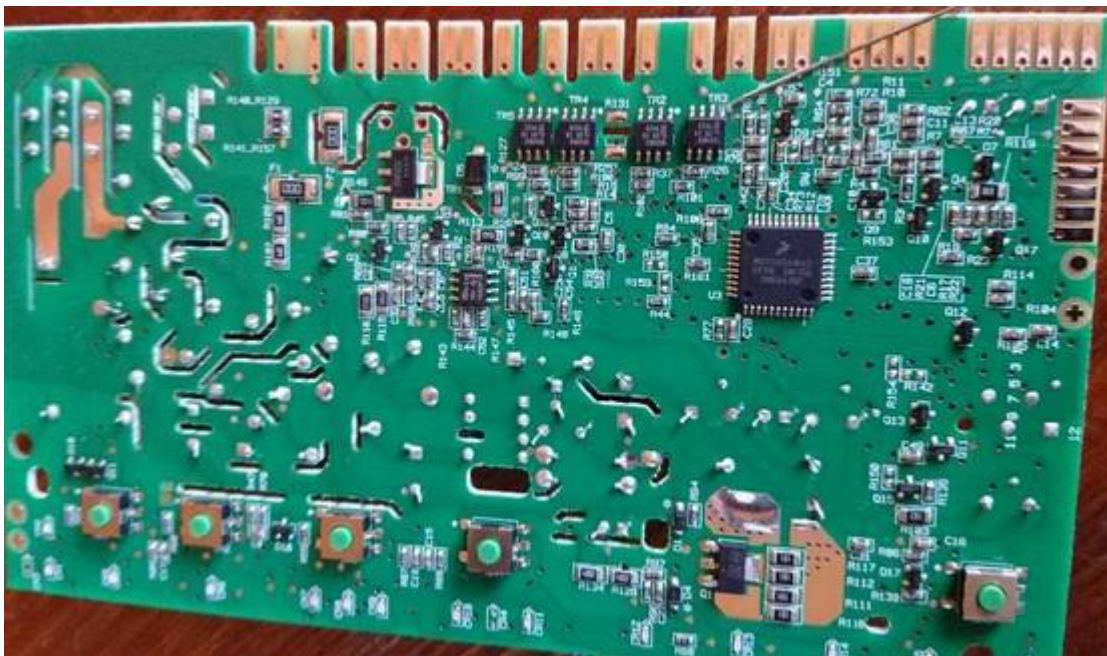
Appendix.

Exempel på en reparation.

Följande exempel på en reparation, kan kanske tyckas vara överkurs, i förhållande till den nivå jag har hållit mig på, på ovanstående sidor. Men det är det inte. Jag har nämligen inte någon utbildning för detta. Bara logik, som alla har tillgång till. Bilden visar ett kretskort till en diskmaskin, som hade slutat uppföra sig som programmerat. Nålen är en knappnål, för att visa hur lite tenn reparationen kostade, en bråkdel av ett öre. Kretskortsleverantören skulle ha ca två tusen för ett nytt kort. Mycket mer skulle det kosta att köpa en ny diskmaskin, och mycket jobbigare skulle det dessutom vara att frakta bort en maskin och frakta in en ny. Åter igen kan det positiva med miljön poängteras. Det gick åt en nästan osynlig del tenn. Jämför det med att oansvarigt kasta bort en i övrigt fungerande diskmaskin. **Och det är lättare att löda än att sy fast en knapp i en skjorta!**

Hur kan man upptäcka en lödning som har lossnat? Ibland kan tennet avslöjas sig med en annan färg, och vrider man på kortet kan en lite glipa upptäckas. Är man osäker kan man peta på den del som borde sitta fast. I detta fall kunde jag konstatera glipan genom att föra plast från en plastpåse under benet efter att ha pressat upp det med en mejsel. En bandspelare och en dyr TV har reparerats på samma sätt. Gjorde det eftersom regionen saknar tv-reparatörer!!

Exemplet har den fördelen att det visar något som jag inte nämnde på de tidigare sidorna, också det ett enkelt fel som man, som amatör, kan finna. Nämligen **lödningar, säkringar eller andra strömledande förbindelser som har brutits**. Dessa brott på förbindelser är vanligare än att en komponent upphör att fungera. Också säkringar och batterier som fungerar kan ibland ha fått en försämrad kontakt mot sina strömledande ändar. Att då ”rulla” dem på sina platser kan hjälpa. Kontaktspray är annars ett universalmedel, speciellt i utemiljö.

Andra liknande exempel av denna karaktär, är temperatursäkringar, som bryter strömmen till en krets vid en viss temperatur för att skydda utrustningen. Några sluter strömmen igen efter temperaturfall. Dessa kan finnas i mikrovågsugnar och i uppvärmningsanordningar, också gaseldade. Andra temperatursäkringar smälter av och måste bytas. Exempel på dessa finns i kaffebryggare och i äldre elektriska motorer.

Appell.

Men vad är allmänbildning? Frågan har nästan en filosofisk klang. Vad var allmänbildning för stenåldersmänniskorna? Kanske det var att kunna bygga en bostad av tillgängligt material, göra en pilbåge och kunna nyttiggöra sig pälsen från ett nedlagt byte. Vad var allmänbildning för någon generation sedan, på träåldern? När en pojke gick ur folkskolan på 1960-talet, fick denne ytterligare några månader på hösten med allmänbildande slöjd, i alla fall i Västernorrland. Pojken måste ju förberedas inför livets alla uppgifter. Det var därför man gick i skolan. Att vi fortfarande har slöjd kvar är kanske mest pga. tradition, men det är bra av flera orsaker, bl.a. eftersom skapande är lyckliggörande. Att vi får lära oss att laga mat i skolan är också bra.

Sedan 1960-talet har vi blivit omgivna av mer teknik än tidigare. Borde inte det ha en påverkan på vad skolan borde lära ut för att anpassa den allmänna kunskapsnivån till vår tid. Och borde inte något så enkelt som t.ex. ett hjulbyte på en bil ingå i det vi anser som allmänbildning. Skall inte skolans undervisning reflektera den värld vi lever i? Det är bra att kunna hyvla på en hyvelbänk. Men hur många införskaffar sig en hyvelbänk för att hyvla efter avslutad skolgång? Ett enkelt mutterskruvande verktyg kostar mindre och tar mindre plats. Och är inte behovet för att kunna byta ett hjul på bilen mer överhängande än behovet för att hyvla en bräda på en hyvelbänk, som man inte har? För folk i storstäderna är det heller inte så lätta att spika upp de fågelholkar man snickrat ihop i köket.

Den kreativitet som svämmar över efter veckor i tv-soffan kan i stället användas till att ta hand om det vi redan äger. TV4 har gjort en serie som de kallar "Återskaparna". TV4 är en kommersiell kanal, och som sådan visar kanalen att det finns ett allmänt intresse för detta. Alla andra tv-serier som visar ivaratagandet av objekten i vår bilkultur, visar på samma intresse. Därför är det uppséendeväckande att det finns bilägare som inte kan byta hjul på sina bilar. Allmänbildning är något som skall vara till individens egen nytta.

Men säger någon; Om jag får punktering mitt i natten och mitt i Lappland, är det ju bara att ringa efter en bärgningsbil. Man kan då fråga sig varför man lär ut matlagning, när man kan köpa färdiglagad mat. Jo, säger han med punkteringen, att skruva upp en mutter är ju så tråkigt och ointressant. Men matematik är också tråkigt, och det måste man lära sig.

Det är alltid miljömässigt riktigt att reparera i stället för att förfölja livsstilen; slit och släng. I exemplet på en reparation visade jag hur en bråkdel av ett gram lödtenn, förhindrade kasserandet av en hel diskmaskin. Och att rensa filtret för inkommande vatten kan som nämnt rädda en hel tvättmaskin. Den som hellre låter lönen för en veckas arbete gå till ett miljökriminellt och onödigt inköp, i stället för att lösa en enkel uppgift hemma, bör få sina fobier botade.

Kanske det låga kravet på denna typ av allmänbildning grundar sig på den låga nivå som genomsyrar allmänheten, skolverket och lärarna inkluderade. Det kan vara svårt att vända en skuta heter det. Och denna skuta påminner om min erfarenhet från länder i tredje världen. Där finns det en ambition att den nya generationen skall lära sig engelska, men de tillgängliga lärare som får uppgiften, kan inte själva det språk de är satta att undervisa.

Slit och släng har varit tidens melodi, men detta är inte acceptabelt i vår tid. Desperata producenter har i årtionden tryckt på. Som ekonomin har fungerat, så har välståndet byggt på att rusa framåt, och lämna en stig bakom oss med i stort sett felfria ägodelar. Lyckligtvis har vi kunnat se en övergång till en ekonomi där fler och fler löntagare, flyttas från fabriker till att tjäna sitt uppehälle på att förgylla vår fritid, allt från avancerade dataspel till restauranger och friska utomhusaktiviteter. Värden har också utvecklats till att kontinuerligt kunna erbjuda mer. Vi är på rätt väg.